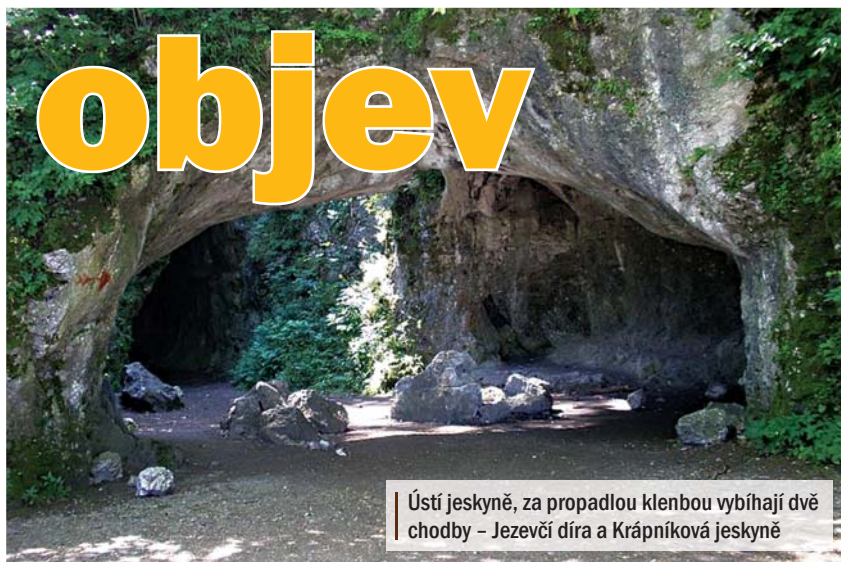

Světový objev z Šipky

Jednou z nejzajímavějších lokalit, jež rezonují vzrušujícím nádechem pravěkých dob, je jeskyně Šipka, která proslula nálezem čelisti neandrtálského dítěte. Tento objev potvrdil, že i na našem území sídlila kdysi rodina nebo celý kmen dávno vyhynulého druhu člověka

Ústí jeskyně, za propadlou klenbou vyběhají dvě chodby - Jezevčí díra a Krápníková jeskyně

Slovníček

Pleistocén

Starší oddělení čtvrtohor, poslední a nejmladší geologické éry. Obvykle je datován na dobu před 1,8 milionem let až zhruba 10 tisíci lety. Typická jsou opakující se období zalednění a střídaní dob ledových a meziledových. Mezi zvířaty jsou typičtí chladu přizpůsobení srstnatí mamuti, nosorožci, jeskynní medvědi a další velcí savci. Koncem pleistocénu probíhá také rychlý vývoj člověka moderního typu.

Dnes volně přístupná jeskyně Šipka je vůbec nejznámějším útvarem Štramberského krasu. Nachází se na zalesněném úbočí vrchu Kotouče u malého severomoravského městečka Štramberk. Od roku 1960 je Šipka Národní přírodní památkou. Nedaleko od ní se nachází muzeum věhlasného malíře pravěku, kopřivnického rodáka Zdeňka Buriana (1905–1981).

Uvnitř

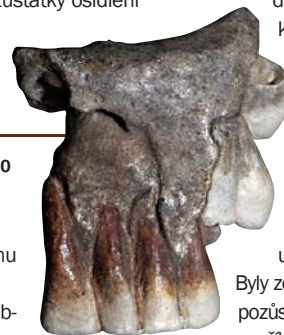
Šipka je původní krápníkovou jeskyní, která byla vyhloubena již v dobách před příchodem ledovcových mas. Základní tvar jeskyně vytvořily dávné řeky, obtékající vrch Kotouč. Působením ledovce byla Šipka nadále rozšiřována a při ústupu ledovcových mas odtávající voda odnášela další části měkkých hornin. Tak získala jeskyně svou konečnou podobu, která se dodnes změnila jen mírně. Celková délka jeskynní chodby činí asi 47 metrů, výška dosahuje zhruba sedmi metrů. Jakási „vstupní brána“ v podobě osm metrů širokého ústí jeskyně návštěvníka zavede do prostoru s podivnou a jímavou atmosférou – na dno Propásky (místa pod zřícenou klenbou jeskyně), ze kterého vyběhají dvě temné chodby: Jezevčí díra a Krápníková jeskyně. Někdejší bohatou krápníkovou výzdobu bohužel lidé zničili již krátce po objevení jeskyně. Dnes jsou její skromné

Šípecká čelist

Jak ukázal výzkum profesora Karla Jaroslava Mašky (1851–1916), tento přírodní prostor byl osídlen již před několika desítkami tisíc let. Gymnazijní profesor z Nového Jičína v letech 1879–1887 prováděl výzkum jeskyní na Kotouči a narazil zde na pozůstatky osídlení z pozdní doby bronzové. Již ve druhém roce svého bádání učinil vůbec

Zlomek spodní čelisti malého neandrtálce, rekonstrukce

nejvýznamnější objev. V srpnu 1880 objevil u vstupního otvoru do Jezevčí díry v hloubce 1,7 metru pozůstatky dávného ohniště a také část spodní čelisti neandrtálského dítěte. Šlo o objev světového formátu a takzvaná šípecká čelist se pak v archeologii stala skutečným pojmem. Pouhých 24 let po slavném objevu lebky z Neandrtálského údolí (který propůjčil pravěkému hominidovi jméno) přinesl český učitel důkaz, že na území dnešních českých zemí sídlila kdysi rodina či celý kmen dávno vyhynulého druhu člověka. Nález byl proslaven již roku 1881, kdy jej objevitel prezentoval na mezinárodním antropologickém kongresu

v Salcburku. Jeskyni obývali pravěcí lidé již v době asi před 32 tisíci lety a střídali se tak s divokou zvěří, která zde v některých obdobích rovněž nacházela svůj úkryt. Výzkum ostatků prokázal, že neandrtálskému dítěti bylo v době smrti asi jen 8 až 10 let.

Tisíce kostí

O životě neandrtálců a ostatních pradávných obyvatelů Šipky nám poskytují informace také další archeologické nálezy, které Maška shrnul ve svém článku Šípecká čelist z roku 1903. Pravěcí lidé z různých kultur zde po sobě zanechali asi 550 kamenných nástrojů z pazourku, rohovce a dalších jim dostupných materiálů. Kostí a zubů různých živočichů bylo v jeskynních vrstvách objeveno udivující množství – asi 80 000 kusů. Byly zde odkryty zkamenělé kosterní pozůstatky velkých pleistocenních šelem, například jeskynního medvěda, kterému jeskyně sloužila jako doupě, lva, hyeny nebo rosomáka. Zkameněliny zubů, praturů, srstnatého nosorožce a dokonce i mamuta nasvědčují tomu, že sem byla tato zvířata zavlékána jako ulovená kořist, tedy součástí jídelníčku pravěkých lovců. Celkově byly objeveny zkameněliny asi 130 druhů různých živočichů, zvířena zde tedy byla rozmanitá.

Zničeno!

Osud Maškových archeologických sbírek, včetně proslulé šípecké čelisti, nebyl šťastný. S blížícím se koncem druhé světové války byly tyto sbírky přesunuty do zámku v jihomoravském Mikulově, kde měly přečkat neklidné časy blížící se východní fronty. Zámek však za dodnes nevyjasněných okolností v dubnu roku 1945 vyhořel a všechny Maškovy exempláře byly bohužel zničeny. Slavná a významná čelist neandrtálského dítěte tak přečkala celé desítky tisíc let, aby byla „pouhých“ 65 let po svém objevení nenávratně ztracena. Ani to však neubírá nic na významu, který malebnému Štramberku a tajemné jeskyni na jeho okraji přinesla. ■

Mgr. Vladimír Socha

Rekonstrukce neandrtálského dítěte

Neandrtálci

Zástupci druhu Homo neanderthalensis byli pravěkou formou člověka. V rozporu s obecnými představami nebyli našimi předky, ale pouze naši sesterskou vývojovou linií (přestože nové genetické výzkumy naznačují, že asi 1–4 % eurasijské populace možná sdílí genetickou výstavbu neandrtálců). Poprvé se tyto „lidé“ objevili v době před 600 000 lety a vyhynuli asi před 25 000 lety. Kromě Evropy se rozšířili také do západní a střední Asie. Celkově dosahovali výšky asi 155–165 cm, muži však byli robustně

stavění a velmi silní. Nápadnými znaky byl také jejich výrazný nos, nízké čelo, vysedlé jářmové oblouky a ubíhající brada bez výběžku. Neandrtálci byli dobře přizpůsobeni chladu dob ledových. Není jisté, zda naši předkové neandrtálce přímo vytlačovali z jejich původních stanovišť, je však pravděpodobné, že svoji roli ve vyhynutí našich pravěkých bratrů sežrali. Důvodem však nebyla žádná pomyslná pravěká genocida, nýbrž spíše postupné vytlačování z přirozených sídlišť progresivnějšími konkurenty.